МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальний посібник

Укладачі:
Н. М. КОЛЯДА, Н. В. ЛЕВЧЕНКО

Київ – 2024

УДК 364.4 (075.8)

Рецензенти:

Кочубей Т. Д., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Петренко О. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол №17 від 20 червня 2024 року).

Інноваційні технології соціальної роботи : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та психолог. освіти, каф. соц. пед. та соц. роботи ; уклад. Н. М. Коляда, Н. В. Левченко. – Київ : Компринт, 2024. – 123 с.

Навчальний посібник «Інноваційні технології соціальної роботи» призначений для підготовки фахівців соціальної сфери, які мають оволодіти теоретичними основами, змістом та технологіями надання компетентної соціальної допомоги різним категоріям населення; вміти застосовувати свої знання та вміння в професійній діяльності в системі соціальних служб, закладах освіти і установах соціальної сфери.

У посібнику розкрито сутність технологій соціальної роботи, її функції та особливості застосування з різними групами клієнтів (із сім'єю, людьми літнього та старого віку, бездомними людьми, людьми, які мають функціональні обмеження, військовослужбовцями та іншими категоріями населення). Окреслено особливості зв'язку міждисциплінарних технологій з соціальною роботою.

Для здобувачів вищої освіти, науковців, наукових і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, наукових установ та всіх, хто цікавиться питаннями технологій соціальної роботи

УДК 364.4 (075.8)

© Коляда Н. М., Левченко Н. В., уклад., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА ……..... 6

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ……. 7
Тема 1. Технології соціальної роботи загальний аспект…… 7
1.1. Сутність технологій соціальної роботи…….. **7**
1.2. Класифікація технологій у соціальній роботі……..... **9**
1.3. Функції технологій соціальної роботи……..... **12**
Запитання для самоконтролю ……..... **13**

Тема 2. Соціальна діагностика в технологіях соціальної роботи…… 13
2.1. Сутність і характеристика соціальної діагностики……. **13**
2.2. Принципи соціальної діагностики……. **15**
2.3. Діагностичні методи в соціальній роботі……. **16**
2.4. Етапи та особливості технологій соціальної діагностики…….. **22**
Запитання для самоконтролю ……..... **23**

Тема 3. Технології консультування та посередництва……... 23
3.1. Сутність технології консультування……... **23**
3.2. Вимоги до соціального працівника як консультанта…… **25**
3.3. Типи і види консультування……. **28**
3.4. Консультування окремих категорій клієнтів…….. **31**
3.5. Технологія посередництва……. **33**
Запитання для самоконтролю……..... **34**

Тема 4. Технології соціальної профілактики та адаптації…… 35
4.1. Сутність соціальної профілактики. Технології профілактики……. **35**
4.2. Сутність соціальної адаптації, дезадаптації та переадаптації…… **37**
4.3. Технології соціальної адаптації…….. **42**
Запитання для самоконтролю ……..... **43**

Тема 5. Технології соціальної роботи з людьми літнього та старого віку……..... 44
5.1. Люди літнього та старого віку як соціальна спільність……. **44**
5.2. Участь людей літнього віку в житті сучасного суспільства…….. **47**
5.3. Соціальна робота з людьми літнього та старого віку……. **47**
5.4. Компетентність соціального працівника в роботі з людьми старого віку……. **52**
Запитання для самоконтролю …… **53**

54

Тема 6. Технології соціальної роботи з людьми, що мають функціональні обмеження …….
6.1. Підхід до проблеми інвалідності в сучасних умовах…….. **54**
6.2. Технології соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями та їхніми сім'ями…… **57**
6.3. З історії допомоги особам з обмеженою дієздатністю……. **65**
6.4. Психолого-педагогічні особливості дітей з проблемами в розвитку…… **77**
Запитання для самоконтролю…… **83**

Тема 7. Технології соціальної роботи в пенітенціарній системі…… **82**
7.1. Злочинність як соціальна і психологічна проблема……. **82**
7.2. Технології роботи в пенітенціарних закладах із засудженими…… **83**
7.3. Особливості роботи з неповнолітніми засудженими……. **86**
7.4. Технології соціальної роботи з колишніми засудженими…… **40**
7.5. Сучасні підходи до реабілітації злочинців……... **93**
Запитання для самоконтролю …….. **95**

Тема 8. Технології соціальної з сім'єю …… **97**
8.1. Особливості роботи соціального педагога з різними типами сімей. **97**
8.2. Типи допомоги, якої потребують сім'ї з боку соціальних служб.. **98**
8.3. Характеристика психологічної та соціально-педагогічної допомоги……..... **98**
8.4. Технології допомоги потерпілим від жорстокості в сім'ї…… **103**

Запитання для самоконтролю …….... **108**

ГЛОСАРІЙ …… 109

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……. 117

ПЕРЕДМОВА

Потреба сучасного суспільства у свідомому управлінні соціальними процесами з метою оптимізації їх функціонування виводить на рівень найактуальніших проблему впровадження інновацій у процес технологізації та визначення алгоритму функціонування соціальних інститутів. У контексті цього інноваційні технології соціальної роботи слід розглядати, по-перше, як сукупність методів, прийомів та впливів, що застосовуються для досягнення мети соціального розвитку та оптимального функціонування суспільства; по-друге, як сукупність форм, методів прийомів та способів, що застосовуються соціальними службами, окремими закладами соціального обслуговування, соціальними працівниками з метою забезпечення оптимальної реалізації завдань соціальної роботи.

Навчальний посібник «Інноваційні технології соціальної роботи» призначений для підготовки фахівців соціальної сфери, які мають оволодіти теоретичними основами, змістом та технологіями надання компетентної соціальної допомоги різним категоріям населення; вміти застосовувати свої знання та вміння в професійній діяльності в системі соціальних служб, закладах освіти і установах соціальної сфери.

У навальному посібнику розкрито: основні напрями та принципи соціальної роботи та зміст соціально-педагогічної роботи як виду суспільної практики; зміст понять «соціальні технології», «технології соціально-педагогічної роботи», «прикладні технології», «соціально-педагогічне проектування»; умовами реалізації соціально-педагогічних технологій; загальні і прикладні технології соціально-педагогічної роботи; технології соціальної діагностики, технології соціального передбачення, технології соціальної профілактики та адаптації, технології соціальної реабілітації та терапії, міждисциплінарні технології соціальної роботи, технології соціальної роботи з сім’єю, технології соціальної роботи з людьми літнього та старого віку, технології соціальної роботи з різними групами клієнтів, технології роботи з людьми, що мають функціональні обмеження, технології соціальної роботи з дітьми та підлітками, технології соціальної роботи з військовослужбовцями та учасниками антитерористичної операції і т.д.

В результаті вивчення запропонованого навчального матеріалу здобувач вищої освіти повинен вміти добирати та адаптувати відповідно до мети, особливостей клієнтів і реальної ситуації технології, методи та прийоми реалізації завдань соціальної роботи; проектувати, планувати, організовувати та аналізувати організаційні форми соціальної роботи; будувати стратегію соціальної роботи, спрямовану на саморозвиток особистості дитини та молодої людини, реалізацію її творчого потенціалу, здібностей, задатків, активізації зусиль клієнтів (індивідів, груп, спільнот) на вирішення власних проблем; давати об’єктивну оцінку соціальній політиці й уміти обґрунтувати альтернативні її варіанти.

Навчальний посібник може бути корисним для здобувачів вищої освіти та для всіх кому цікаво ознайомитись з технологіями соціальної роботи.